NICOLAE BILEȚCHI

Institutul de Filologie
(Chișinău)

CARTEA, AZI

„Omenirea trăiește cu pâine și idei” [1, p. 153], zicea renumitul nostru istoric Vasile Pârvan. Ca să fie gestionate corect acestea – pâinea și ideile – trebuie să fie la îndemână, adică adunate conform anumitor reguli. Pâinea, după cum se știe, o adunăm în hambare. Depozitul ideilor e cartea. Ajunse în fața omului, aceste noțiuni se întrepătrund atât de firesc, încât par să se identifice. Despre pâine care revigorează trupul omul s-a exprimat prin proverbul „o minte sănătoasă într-un organism sănătos”, iar despre carte care hrănește mintea – prin zicala că ea e pâinea sufletului. Așa a fost întotdeauna. Nu însă și în prezent, când în corelația „cartea – pâine a sufletului”, spre deosebire de cealaltă, ce vizează pâinea ca modalitate de revigorare a organismului, se întâmplă ceva care pare să surpe ordinea firească a lucrurilor și care merită un studiu aparte. Eseul în cauză are ca obiectiv anume studierea și generalizarea perturbărilor ce se produc, azi, la compartimentul despre care vorbim.

Cartea a fost din cele mai vechi timpuri până azi un condrumeț al omului, un povățuitor și un tămăduitor al sufletului lui. Misiunea aceasta a ei a fost dintotdeauna nu numai recunoscută, dar și afișată public. „La Teba, acum 500 de ani, ne amintește cunoscutul bibliograf ieșean Nicolae Busuioc, pe frontispiciul impunătoarei biblioteci era scris: «Cartea, leac pentru suflet!»” [2, p. 14]. Ideea aceasta o regăsim, poate îmbrăcată în alte cuvinte, dar exprimând același conținut, și la Seneca, care ne avertiza: „Refugiază-te în studiu și vei scăpa de toate necazurile!”, și la Miron Costin care în *De neamul moldovenilor* constata că „nu este alta și mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților”, și – în timpurile de mai dincoace – la T. Arghezi, care ne amintea că „în restriște, singură cartea nu te-a părăsit și a rămas să te mângâie”.

În cele mai grele situații de viață omul își lua, ca povățuitor, cărțile preferate. Napoleon le lua cu sine chiar și în campaniile militare. Cosmonauții, după ce s-au întâlnit în călătoriile lor cu unele situații și chiar rezolvări de probleme, descrise de către Jules Verne în romanele sale fantastice cu mult înainte de zborurile interplanetare, iau, zice-se, aceste cărți cu ei în cosmos.

În perioadele de restriște ale istoriei cartea a fost întotdeauna solicitată să-și spună părerea, să susțină diverse interese, să orienteze într-un fel sau altul opinia publică. Prin 1964-1965, când în fosta Uniune Sovietică erau în pregătire solemnitățile consacrate împlinirii a două decenii de la biruința asupra Germaniei, Moscova a fost zguduită de conținutul unui articolaș, apărut, pare-se, în ziarul *Vecerniaia Moscva*. Articolul relata despre faptul că conducătorul unei armate germane, după mai multe încercări nereușite

BDD-A6853 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

de a cuceri Moscova, a hotărât să recurgă la un truc psihologic care i-ar ridica prestigiul militar şi totodată ar demoraliza apărătorii oraşului. Trucul miza pe o carte. Într-un bombardament, deasupra unei case, legate prin ceva de numele cunoscutului lexicograf Vladimir Dal, a căzut o ghiulea. Stupefiată, lumea aştepta explozia. Aceasta însă, spre marea ei mirare, nu s-a produs, căci în ghiulea nu erau substanţe explozibile, ci... fascicolele vestitului dicţionar al lui V. Dal. Subtextul gestului era mai mult decât clar: ce vă mai fandosiţi voi, ruşii, că noi, nemţii, cu tehnica noastră precisă, dacă nu vă vom lua de aproape, o să vă cucerim, la sigur, de la distanţă. Aşa că – lăsaţi mâinile în jos, dacă s-ar putea, – chiar şi ochii.

Nu a rămas în urmă la folosirea cărţii pentru propagarea intereselor sale nici cealaltă parte beligerantă – Uniunea Sovietică. Aceasta, având şi ea, după cum s-a putut afla mai târziu, o parte de vină la dezlănţuirea războiului, a considerat necesar să-şi camufleze poziţia prin nişte acţiuni menite să scoată la suprafaţă anume spiritul umanist dintotdeauna al politicii ei. Cercetătorul H. Corbu aminteşte în cartea sa *În lumea clasicilor* (p. 10-11) că în acest scop la începutul războiului ambasadorul rus la Londra, I. M. Maiski, a pus la dispoziţia cititorului englez cărţile *Război şi pace* de L. Tolstoi şi *Invazia lui Napoleon asupra Rusiei* de E. Tarle. Nu cunoaştem ce efect politic o fi avut atunci acţiunea preconizată. Ştim doar că aceste cărţi propuse pentru a-l susţine s-au bucurat de o largă popularitate printre cititori, ceea ce dă de bănuit că au putut să aibă şi efectul scontat.

Cartea poate modela oameni pe care societatea, deşi îi aşteaptă, din cauza condiţiilor istorice vitrege încă nu e în stare să-i nască. Interesantă în acest sens ni se pare o relatare a marelui cărturar Nicolae Iorga: „O, sfintele mele cărţi ... pe care soarta prielnică mi le-a pus înainte, se destăinuia el, cât vă datoresc că sunt om adevărat, ca oamenii din ţările unde nu s-a rupt niciodată cultura” [2, p. 6]. Cartea poate modela oameni pe care nici natura, deşi îi aşteaptă, încă nu e gata să-i producă. Se ştie că I. Turgheniev a plăsmuit în operele sale o serie de chipuri noi de femei care au uimit lumea prin ineditul, dar şi prin farmecul integrării lor fireşti în societate. Despre acestea L. Tolstoi menţiona undeva: „Posibil că astfel de femei, cum sunt cele plăsmuite de Turgheniev, în viaţă nici nu au existat dar, după ce au fost zugrăvite în operele sale, ele, la sigur, au apărut. Aceasta e mai mult decât adevărat: eu singur am observat mai târziu cum femeile lui Turgheniev umblau printre noi”.

Cartea a mers întotdeauna în pas cu vremea, încercând să se alinieze la realizările cele mai performante ale ştiinţei şi tehnicii. Bibliotecile de seamă au acum la dispoziţie calculatoare perfecte menite să ajute cărţii să-şi deschidă toate posibilităţile în faţa cititorilor. Lăudabil acest fapt, dar – suntem nevoiţi să recunoaştem – şi îngrijorător pentru că, în loc să colaboreze fructuos, cartea şi calculatorul tot mai des încep să concureze periculos. Concurenţa, spre regret, e unilaterală: calculatorul împinge cartea pe planul doi, dacă nu chiar pe ultimul.

Azi tineretul preferă calculatorul, iar cartea, deşi parcă susţinută de către acesta, rămâne aproape complet neglijată. Cel mai mult are de suferit cartea artistică. Avid de informaţie, tânărul contemporan deschide înainte de toate calculatorul, cartea rămânând nesolicitată. Se comite astfel o greşeală gravă pentru că informaţia furnizată

BDD-A6853 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

de tehnică şi cea extrasă din literatură, deşi au mult în comun, sunt totuşi diferite ca valoare. Informaţia tehnică e directă, unilaterală, întrucâtva mai seacă, pe când cea artistică – latentă, transfigurată, profund subtextuală. Dar, deşi mai bogată şi mai atractivă, cartea s-a arătat, în mod paradoxal, totuşi necompetitivă, iar cititorul ei s-a văzut ca „o specie... din ce în ce mai rară...", un fel de simpatic Don Quijote [3, p. 30], cum îl caracterizează ingenios bibliotecarele Roxana Cozmiuc şi Ninela Codrea de la Biblioteca judeţeană „Gheorghe Asachi" din Iaşi.

Pentru a sustrage atenţia de la faptul incomod că tânărului de azi îi place mai mult să gliseze cu degetele pe claviatura calculatorului decât să-şi plimbe ochii pe rândurile unui text artistic, dar şi pentru a ne face să uităm afirmaţia de durată în timp a lui Dimitrie Cantemir cum că moldoveanul e cam leneş la carte, a fost lansată ideea că arta, mizând pe ficţiune, ar fi neveridică, deci incredibilă, în esenţa ei, şi atunci nu are nici un rost s-o mai iei în serios. În acest sens se aduc de obicei drept exemplu spusele lui Stendhal că arta e „o minciună frumoasă" [4, p. 40]. Se uită însă în acest caz că acelaşi Stendhal, fiind un mare realist, afirma doar peste două pagini că scrisul său place oamenilor anume graţie „veracităţii" [4, p. 42] lui.

Oricâte argumente s-ar aduce în susţinerea eficienţei calculatorului, ele nu trebuie folosite în detrimentul cărţii. Oricâte cuvinte s-ar spune întru susţinerea importanţei cărţii, ele nu trebuie în nici un caz să diminueze importanţa calculatorului. Ambele modalităţi de informare trebuie să conviețuiască paşnic, să se completeze reciproc, să susţină omul în zborul lui spre cele mai înalte idealuri. Vorbind despre carte, cunoscutul filozof român G. Liiceanu spunea: „Ştiu când o carte e «bună». Criteriul este simplu: ea trebuie să te mute în lumea pe care o deschide" [5, p. 38]. De ce nu am spune acelaşi lucru şi despre celălalt instrument de cunoaştere: un calculator e bun când te mută în lumea pe care o deschide? De ce nu am recunoaşte că aceste două modalităţi de cunoaştere, cu lumile lor pitoreşti ce se deschid în faţă, sunt chemate să ajute omului în procesul înaintării lui spre idealurile despre care vorbeam, precum se ajută cele două aripi ale avionului în procesul zborului spre înălţimi ameţitoare? Concurenţa periculoasă a acestor două modalităţi de cunoaştere trebuie, aşa cum spuneam mai sus, să cedeze locul colaborării fructuoase. Altă cale pur şi simplu nu-i, probabil, nici nu poate fi, deci nu are niciun rost să ne mai aventurăm în căutarea ei.

Problema carte-calculator a fost aici doar punctată de noi. Evident, ea are mai multe aspecte care urmează să fie studiate şi, pe cât aceasta e posibil, rezolvate. Rezolvarea însă nu depinde numai de literaţi, ca de nişte inşi alarmaţi de faptul că li se diminuează importanţa operelor artistice, ci şi de eforturile conjugate ale mai multor specialişti – psihologi, medici, ingineri etc. Când un copil, după ce a stat câteva zile şi nopţi deasupra calculatorului, nimereşte la spital, toţi aceştia sunt chemaţi la căpătâiul lui: psihologul – să stabilească diagnosticul şi gravitatea bolii, medicul – să se consulte cu alţi specialişti şi să determine ce modalităţi de tratare pot fi administrate, inginerul – să precizeze care detaliu al calculatorului afectează cel mai grav psihicul copilului şi să decidă ce măsuri pot fi luate. Nu este exclus şi concursul altor specialişti.

O pasiune mare poate fi contracarată prin altă pasiune, dacă nu mai mare, în nici un caz mai mică. Aceasta, dacă ne amintim de spusele lui Miron Costin, de acum citate,

BDD-A6853 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

că nu poate fi altă zăbavă mai mare decât cititul cărţilor, în primul rând, a celor artistice. Dacă o propunem, – dar altă cale în acest caz nu pare să fie, – trebuie să fim foarte atenţi cum o facem, ca să nu se creadă cumva că o impunem. Propunerea se cuvine argumentată prin forţa cuvântului artistic ce modelează, după legile lui, o altă lume decât cea naturală, dar – îndrăznesc să afirm – una, dacă, bineînţeles, e făcută de mâna unui mare maestru, cu mult mai concentrată în gânduri şi frumuseţi. Cum a dovedi acest adevăr, recunoscut în artă de când e arta, ar necesita un studiu de foarte multe pagini, mă voi referi aici doar la destăinuirea sinceră a unui creator: „Forţe active, constata poetul Pavel Boţu, posedă nu numai omul, căruia noi i-am conferit titlul măreţ de «împărat al naturii», dar şi însăşi natura, cu toate că nu posedă un aparat vorbitor, dar «dreptul la vot» al său îl foloseşte ca pe un argument hotărâtor şi mult mai plin de pondere decât cuvântul omului amplificat de electronică. Iată de ce scriitorul şi încearcă să plăsmuiască mitul său, în care reînvie ca fiinţă de sinestătătoare şi Copacul, şi Focul, şi Apa, tinzând să fie explicat în mod mai grăitor ceea ce se întâmplă astăzi şi în natură, şi în societate” [6, p. 183].

De aici, desigur, nu trebuie trasă concluzia că o modalitate de cunoaştere (cartea) trebuie pusă mai presus decât cealaltă (calculatorul). Dimpotrivă, reieşind din faptul că amândouă explică cu mijloacele specifice lumea, că ambele, vorba lui G. Liiceanu, deschid în faţa omului câte o lume a lor, la fel de ademenitoare, trebuie să afirmăm că le respectăm deopotrivă. Şi numai când cineva, prea anchilozat în tehnică, va afirma într-una şi fără drept de apel că nimic nu e mai presus decât calculatorul, să-i răspundem – ca şi cu un ultim argument – cu fraza foarte precisă a lui Georg Trakl: „metafora este mai frumoasă decât însăşi realitatea”.

Acest ultim argument se cuvine, fără a-l pune în opoziţie cu realizările cu adevărat ameţitoare ale tehnicii, propagat pe toate căile. Căci – de ce am ascunde-o? – prestigiul cărţii artistice a căzut în ultima vreme mai jos decât se poate crede. În acest sens se cuvine să adoptăm un program de acţiuni care ar ridica, începând cu grădiniţele şi terminând cu şcoala superioară, în mod substanţial prestigiul literaturii şi artei şi care ar avea darul de a le repune la locul cuvenit printre alte mijloace de influenţă asupra omului.

Paradoxal, dar adevărat, prestigiul cărţii artistice a căzut simţitor după anul 1989, când a demarat procesul de renaştere naţională şi de trecere la economia de piaţă. Anume în acest moment a fost distrus mecanismul statal de editare şi propagare a cărţii, care, dacă facem abstracţie de calitatea ideologică şi prestigiul artistic al acesteia, funcţiona perfect: sistem poligrafic bine pus la punct, tiraje mari, preţuri relativ mici, comercializare satisfăcătoare, societăţi şi birouri de propagare a literaturii care îşi îndeplineau, de bine, de rău, funcţiile etc. Ne-am ales, în schimb, cu posibilitatea de folosire a spaţiului cultural românesc comun care permite reeditări mari de carte, dar care posibilitate, fiind neacoperită financiar, ne-a pus în situaţia personajului mitic Tantal, cu un sistem poligrafic pus „serios” pe deteriorare, cu tiraje mici, preţuri mari, comercializare lăsată la cheremul edililor economiei de piaţă cu pofte mari, dar nu şi cu aptitudini de organizare pe măsură, cu dispariţia societăţilor şi birourilor de propagare a literaturii.

Cartea artistică a început să se sufoce. Despre cartea critică putem spune că pentru un timp aproape a sucombat. Deficitul se completa pe contul donaţiilor de carte, dar acestea, deşi deloc mici, erau totuşi departe de a umplea golul format. Un timp aşa

BDD-A6853 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

am şi existat – din donaţii, din editări episodice, din căutări exasperate de a ieşi din situaţie, dar şi din posibilităţi enigmatice de a le găsi.

Azi, slavă Domnului, încet-încet pare că începem să ieşim din situaţia aceasta grea: se mai găsesc nişte bani pentru editare, se mai perfecţionează tehnica poligrafică, se mai avântă, deşi cu greu, spre carte şi sponsorul, şi cititorul. Începutul se cuvine susţinut. Aici trebuie să nu ne scape nimic din vedere. Dacă dorim ca literatura, în primul rând cea artistică, să ajungă la cititor, trebuie să fixăm nişte preţuri pe potriva buzunarului lui, or, acestea, preţurile, de multe ori sunt rău corelate cu oferta şi atunci cartea, ca orice marfă, rămâne să se prăfuiască pe poliţe. Ce am câştigat şi ce am pierdut – rămâne de văzut, dacă nu cumva am scăpat în general ocazia, căci se ştie că la preţurile maximale vin oferte infinitezimale.

Statul îşi dă seama de acest lucru şi în anumite cazuri, mai ales când e vorba de cartea critică şi ştiinţifică, ia cheltuielile de editare pe seama lui, având, bineînţeles în scopuri de economie, grijă ca tirajele să fie cât mai mici. Dar şi aici apar probleme aproape insurmontabile. Autorul primeşte tirajul, dar nu are voie să-l vândă şi atunci dă cartea sub formă de cadouri prietenilor. Aceştia din urmă, dacă sunt prieteni, îi cunosc, de regulă, ideile, cu atât mai mult cu cât autorul le mai şi publică anticipat în reviste şi ziare, le propagă la diverse conferinţe, la radio şi televiziune. Câştigăm, după cum vedem, câte ceva, dar nu prea mult.

Ca să fie lecturată de cititorul larg, cartea trebuie să ajungă mai întâi în bibliotecile săteşti şi orăşeneşti, la centrele mari de cultură din ţară şi din străinătate. Dar cum să ajungă, dacă are un tiraj infim? Ştiu un caz – dar, la sigur, s-ar putea să nu fie unicul! – când unei cărţi de critică literară i s-a fixat un tiraj de ... tocmai cincizeci de exemplare. Întristat, nevoie mare, criticul a decis să mai asigure din cont propriu încă cincizeci de exemplare. Dar şi cu aceste o sută – până unde ajungi la difuzare? Astfel de tiraje nu-ţi ajung nici măcar să combaţi constatarea persiflatoare a lui I. L. Caragiale care zicea că geaba un scriitor se consideră mare, dacă e citit de numai o sută de oameni.

Azi cartea se cuvine îndrăgită, citită, cinstită şi propagată. Dar cum să fie citită, dacă, din cauza tirajelor mici, nu ajunge la cititori? Mă refer, bineînţeles, la cititorul, cum obişnuiam să zicem, de masă. Mă refer, zic, la acesta, dar mă întreb cu groază: nu cumva o fi divorţat şi el de carte, că în ultimul timp nu-l prea aud să vorbească de ea? Mi-aduc aminte că mai demult, în timpul vizitelor mele în satul natal, se apropiau unii oameni de mine şi mă întrebau de o carte sau de alta, pe care ei au citit-o în serile lungi de iarnă, se interesau ce părere am despre ea, despre cutare sau cutare personaj. Mă bucurau întrebările şi-mi insuflau încredere că aceşti oameni, care se gândesc nu numai la pâine, ci şi la cartea ca pâine a sufletului, au viitor. Azi, când mă întâlnesc cu ei, mi se adresează cu alte întrebări, mai terestre, mai pragmatice, şi aceasta mă întristează. Îmi mai amintesc şi de o emisiune televizată din acel timp în care se povestea despre ferma unui colhoz dintr-o republică baltică a fostei U.R.S.S. Mare mi-a fost uimirea când am văzut cum mulgătoarele veneau la fermă, având în sacoşa cu mâncare şi câte o carte de poezii, pe care o citeau în micile pauze dintre lucrări. Îmi amintesc şi mă gândesc: oare nu e şi acest exemplu unul din motivele care au făcut minunea ca aceste trei ţărişoare baltice să meargă azi atât de frumos înainte?

BDD-A6853 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

Ziceam mai sus că această minune a minunilor, căreia îi zicem carte, se cuvine propagată, dar iarăşi mă întreb: cum să o propagi, dacă ştii din timp că, din cauza tirajelor minuscule, nu vei putea răspunde la o virtuală solicitare? Apoi, cum să faci acest lucru, dacă formele de publicitate de cândva (societăţile şi birourile de propagare a literaturii) nu mai au priză, iar altele, mai eficace, întârzie să apară. Au luat fiinţă, ce e drept, aşa-zisele prezentări sau lansări de carte care se fac pe la uniunile de creaţie şi pe la biblioteci, dar cred că nu voi greşi, dacă voi afirma că ele nu reuşesc în totul, că s-ar cuveni să mai căutăm forme noi de cinstire a cărţii. Să sperăm că le vom găsi.

Mă gândesc în această ordine de idei şi la problemele propagării cărţii dincolo de hotarele ţării. Bibliotecile noastre – o spun din experienţa propagării propriei cărţi apărută în 2007 – fac acest lucru cu multă înţelegere şi tragere de inimă. S-a făcut totul ca pe calea schimbului de literatură, această carte să ajungă şi în America, şi în Franţa, şi în Germania, şi, desigur, în România. Le mulţumesc tuturor celor ce au contribuit la propagare cu un sentiment de satisfacţie, dar şi cu un tremur de îngrijorare: vor rezista ideile cărţii la competiţia cu un cititor atât de mare şi de avizat. Anume acest tremur contează mult în discuţia despre carte, căci el ne sugerează că prestigiul propagării obligă la calitate. Dacă propagarea contribuie nu numai la răspândirea cărţii, ci şi la ridicarea calităţii ei, face să ne ostenim.

Dar, ca ostenelile noastre să se încununeze întotdeauna de succes, trebuie să ne gândim bine nu numai să le facem competent, ci şi unde să le întreprindem eficient. Într-un trecut nu prea îndepărtat, pentru a dobândi date preţioase într-un domeniu sau altul, savanţii noştri se orientau spre bibliotecile din Moscova, Sankt-Petersburg, Kiev, Odesa, Lvov, Cernăuţi. De aici – ne limităm doar la două exemple – a cules date preţioase savantul Efim Levit când a scris cartea *Poezia moldovenească modernă la începuturile sale* (1770-1840) (1977) şi scriitorul Nicolae Dabija când a publicat renumitul său eseu despre literatura veche şi clasică *Pe urmele lui Orfeu* (1983).

Indubitabil, în bibliotecile în cauză au mai rămas încă nu puţine date nedepistate. Ne întrebăm însă dacă le mai putem depista, dacă aceste biblioteci mai continuă să fie completate cu cărţile noastre apărute în prezent, căci, se ştie, din diverse motive (sociale, politice, ideologice) legăturile cu aceste centre culturale au cam slăbit. O vorbă populară zice că lupul, unde a mâncat oaia, vine şi peste şapte ani. Cercetătorul Nicolae Manolescu vorbeşte într-un studiu despre istoricul literar ca despre un cercetător lacom după documente ca un lup. „El e, zice cercetătorul, ... un căutător de documente, speriat de lipsa lor ca de o calamitate a naturii. Nimic nu poate fi mai îngrozitor pentru un istoric literar decât absenţa unui document. Dar suferinţa e răscumpărată de descoperirea unuia, fie cât de neînsemnat; atunci norocosul cade într-o stare de adevărată beatitudine” [7, p. 178-179]. S-ar cuveni să facem ceva ca aceşti cercetători, lacomi de documente literare ca nişte lupi flămânzi, să poată să-şi satisfacă dorinţele mai uşor, căci cauza pentru care luptă ei nu e atât una personală, cum poate părea, ci una care vizează interesele întregii societăţi, indiferent de ceea ce se întâmplă în viaţa politică efemeră.

„Cărţile îşi au soarta lor”, zice un proverb latin. Ca şi oamenii, am adăuga noi, căci, spune cercetătorul Nicolae Manolescu în acelaşi articol citat [7, p. 181] „... asemenea evenimentelor istorice, şi cărţile îşi urmează una alteia în timp, legându-se prin mii

BDD-A6853 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)

de fire reciproce, se nasc într-un anumit climat, se influențează, se atrag sau se resping, se grupează după epocă, loc, după afinități structurale". Ea, cartea, a susținut atât de mult tendința omului spre cunoaştere, încât acesta, entuziasmat, a rostit butada „ai carte – ai parte", a sprijinit atât de activ lupta cu obscurantismul, încât patriotul științei Galileo Galilei, în pericolul de moarte, a rostit fraza „Eppur si muove" (şi totuşi se învârte), iar alt patriot înflăcărat, Giordano Bruno, s-a lăsat ars pe rug. Ea, cartea, a fost incendiată în timpul nazismului şi pusă sub arest sau supusă cuțitului în timpurile totalitarismului. Să nu căutăm exemple pe alte meridiane, căci avem suficiente care s-au desfăşurat chiar sub ochii noştri, mai ieri: Petru Cărare cu *Săgeți*, Mihail Ion Cibotaru cu *Temerea de obişnuință*, Dumitru Matcovschi cu *Descântece de alb şi negru*, Ion Vatamanu cu *Balade de pe două maluri de războ*i şi încă atâtea altele. Şi, în sfârşit, dar nu în ultimul rând, ba, poate, pentru noi, românii moldoveni, chiar în primul rând, ea cartea, după afirmația lui Dan Simonescu, „... a fost în acelaşi timp o flacără şi o armă pentru afirmarea conştiinței naționale, pentru afirmarea unității şi latinității noastre" [2, p. 7].

Meritele cărții sunt atât de mari încât, credem, nu mai necesită alte dovezi. Ajunsă, din cauza sărăciei noastre, într-un moment de grea încercare, cartea are nevoie, azi, să fie pusă în drepturile sale dintotdeauna, apărată de vitregii şi cinstită după merit. Necesită toate acestea cartea anume azi, că mâine s-ar putea să fie prea târziu.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Apud: Busuioc, Nicolae. *Semnele înțelepciunii*. *Schiță pentru o istorie eseistică a cărții*. – Iaşi,1998.

2. Simonescu, Dan. *Laudă cărții* //Simonescu, Dan, Buluță, Gheorghe. *Scurtă istorie a cărții româneşti.* Cu un capitol despre Cartea românească în Basarabia de Iurie Colesnic. –Bucureşti, 1994.

3. Cozmiuc, Roxana, Codrea, Ninela. *Lectura copiilor între teorie şi realitate* // *Biblioteca. Cititorul.* Fascicula 17. – Chişinău, 2008.

4. *Литературные манифесты французских реалистов*. Том I. – Ленинград, 1935.

5. *Maxime şi cugetări*. *Gânduri care vrăjesc*. – Chişinău, 2004.

6. Боцу, Павел. *Удивление перед чудом жизни* // Вопросы литературы, 1975, nr. 3.

7. Manolescu, Nicolae. *Posibilitatea criticii şi a istoriei literare*// Nicolae Manolescu. *Lecturi infidele*. – Bucureşti, 1966.

BDD-A6853 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:31 UTC)